

BLEKINGE MUSEUM

Rapport 2022:13

Gribshunden

**Marinarkeologisk dokumentation av skeppsvrak
vid Stora Ekön**

L1978:2168/ RAÄ Ronneby 728

Marinarkeologisk dokumentation, 2022

Mikael Björk

Rapport 2022: 13

Gribshunden
Marinarkeologisk dokumentation av skeppsvrak
vid Stora Ekön
L1978:2168/ RAÄ Ronneby 728
Marinarkeologisk dokumentation, 2022

Ronneby socken
Ronneby kommun
Blekinge län

Mikael Björk

Blekinge museum

Borgmästaregatan 21
371 35 Karlskrona

Växel: 0455-30 49 60 vardagar 8-16
Reception: 0455-30 49 85

www.blekingemuseum.se

© 2022 Blekinge museum

Omslagsfoto: Vraket efter Gribshunden 2022. Foto Jens Lindström.

© Lantmäteriverket, Gävle. Dnr i2018/00107

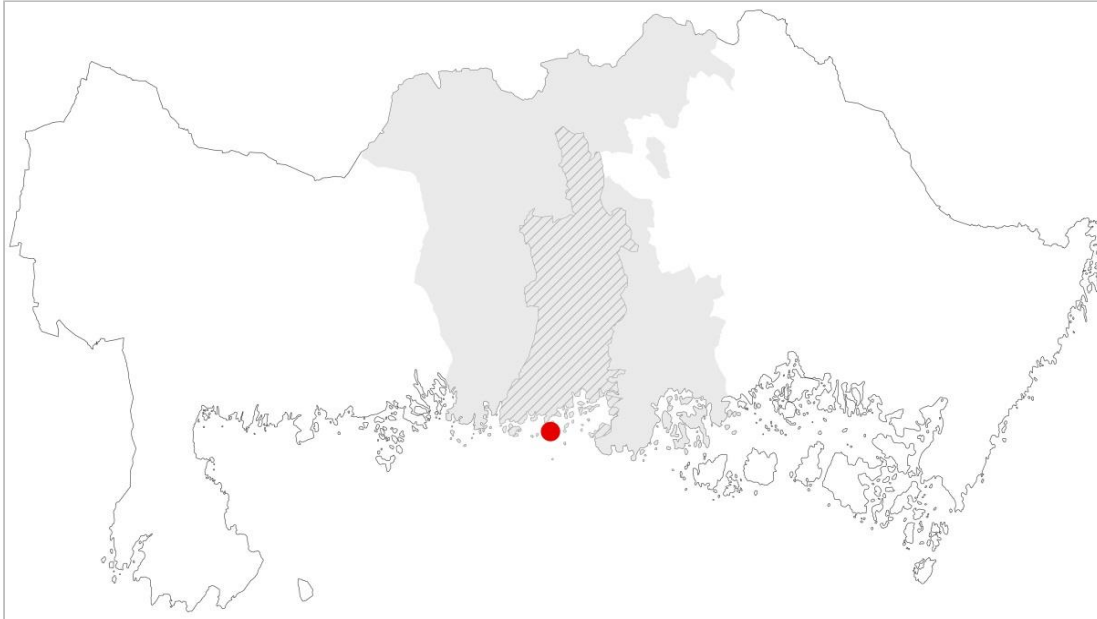
Gribshunden

Marinarkeologisk dokumentation av skeppsvrak vid Stora Ekön

L1978:2168/ RAÄ Ronneby 728

Innehåll

Sammanfattning	5
Bakgrund	6
Områdets historik	6
Undersökningens syfte	6
Metod och genomförande	6
Resultat	7
Diskussion	11
Administrativa uppgifter	11
Bilaga rapporter	12

Ronneby kommun och Ronneby socken med undersökningsområdet markerat.

Undersökningsområdet markerat på Vägkartan resp. Terrängkartan.

Sammanfattning

Blekinge museum utförde den 23 maj 2022 dykning på vraket efter Gribshunden (1495), med tillstånd av länsstyrelsen dnr 431-2291-13. Syftet med dykningarna var att visuellt besiktiga och dokumentera vrakplatsen för Gribshunden för att bedöma hur tekniken med att återfylla schaktet från 2021 med sandsäckar har fungerat. Dykningen avsåg också att försöka lokalisera en tidigare observerad kista för projektillverkning samt bedöma hur ankarstenar som placerades på platsen 2021 har satt sig i sedimenten. I det perifera området kring vraket skulle det undersökas om vrakdelar genom strömmar har förflyttats eller exponerats.

Vid dykningarna den 23 maj 2022 var vraket täckt av lösa alger, cirka tre till fyra decimeter tjockt lager vilket försvårade besiktningen. (bild 1) Metoden med att använda säckar för att stabilisera utgrävningsschaktet har fungerat på ett bra sätt, inga skador kunde upptäckas. Kistan med utrustning för projektillverkning kunde inte återfinnas trots att de lösa algerna flyttades för hand, möjligen har den blivit översedimenterad av sand/bottensediment. De ankarstenar som placerades runt vraket 2021 har som förväntat sjunkit ner i botten och utgör mycket goda ankringsförutsättningar även för större dykplattformar. I området kring vraket kunde inga tidigare okända frameroderade timmer upptäckas.

Bild 1. Vraket täckt av lösa alger. Foto Jens Lindström.

Bakgrund

Under perioden 16 maj till 5 juni 2021 genomförde Blekinge museum i samarbete med Lunds universitet en arkeologisk forskningsundersökning av skeppsvraket Gribshunden, med tillstånd av länsstyrelsen dnr 431-1299-2021. Ett år efter forskningsgrävningen vill Blekinge museum nu besiktiga vrakplatsen för att se hur den har utvecklats, och om aktiviteterna från 2021 har påverkat vraket och dess område.

Områdets historik

Vraket som upptäcktes 1970 och anmäldes till länsstyrelsen 2000 är väldokumenterat. (se bilaga rapporter)

Undersökningens syfte

Syftet med dykningarna inbegrep ett flertal olika moment enligt följande:

- *att visuellt besiktiga schaktet från 2021*
- *att se hur den stora kanonens utgrävningsområde utvecklats*
- *att söka lokalisera den kista troligen avsedd för projekttiltillverkning som påträffades 2019*
- *att se hur bojstenarna som placerades runt vraket 2021 har satt sig i botten*
- *att bedöma längden på förstäven*
- *att bedöma kölens djup*
- *att ta ett sedimentprov utanför vrakplatsen*

Metod och genomförande

Undersökningen genomfördes av projektansvarig dykare Mikael Björk, Blekinge museum samt dykare Jens Lindström, Nordic Maritime Group. Dykarledare var Erik Svensson och skeppare var Jan-Erik Andersson. Ytterligare personal ombord var Brendan Foley från Lunds universitet. (bild 2) Dykplattform var dykbåten Brum och all dykning skedde enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2010:16).

Dykningen utfördes i form av paryk vilket innebär att dykarna är varandras säkerhetsdykare.

Bild 2. Personal, från vänster: Jens Lindström, Jan-Erik Andersson (bortre), Mikael Björk och Brendan Foley. Foto Erik Svensson.

Två dyk genomfördes, det första på 34 minuter och det andra på 27 minuter, sikten var god och vattentemperaturen var 8 grader. Maximalt djup var 10 meter.

Resultat

2021 togs ett schakt upp på cirka två gånger två meter, varvid cirka 250 föremål bärgades för forskning och konservering, jfr Blekinge museum rapport 2022:11. Efter avslutad utgrävning fylldes schaktet med jutesäckar vilka innehöll eldningsved som påträffats i schaktet. Ovanpå dessa lades ytterligare jutesäckar fyllda med finkornig sand för att stabilisera schaktet och förhindra att dess kanter rasar. Denna metod har fungerat väl då inga stora raseringar kunde iaktas runt schaktet. (bild 3)

Bild 3. Det igenfyllda schaktet från 2021. Foto Jens Lindström.

Den stora kanonen som påträffades 2021 akterut vid vrakets babordssida var helt täckt av alger och var inte synlig. När algerna delvis flyttats kunde det konstateras att den ligger i stabilt läge där den lämnades året innan och är väl skyddad. (bild 4 och 5)

Bild 4. Den stora kanonen 2022. Foto Jens Lindström.

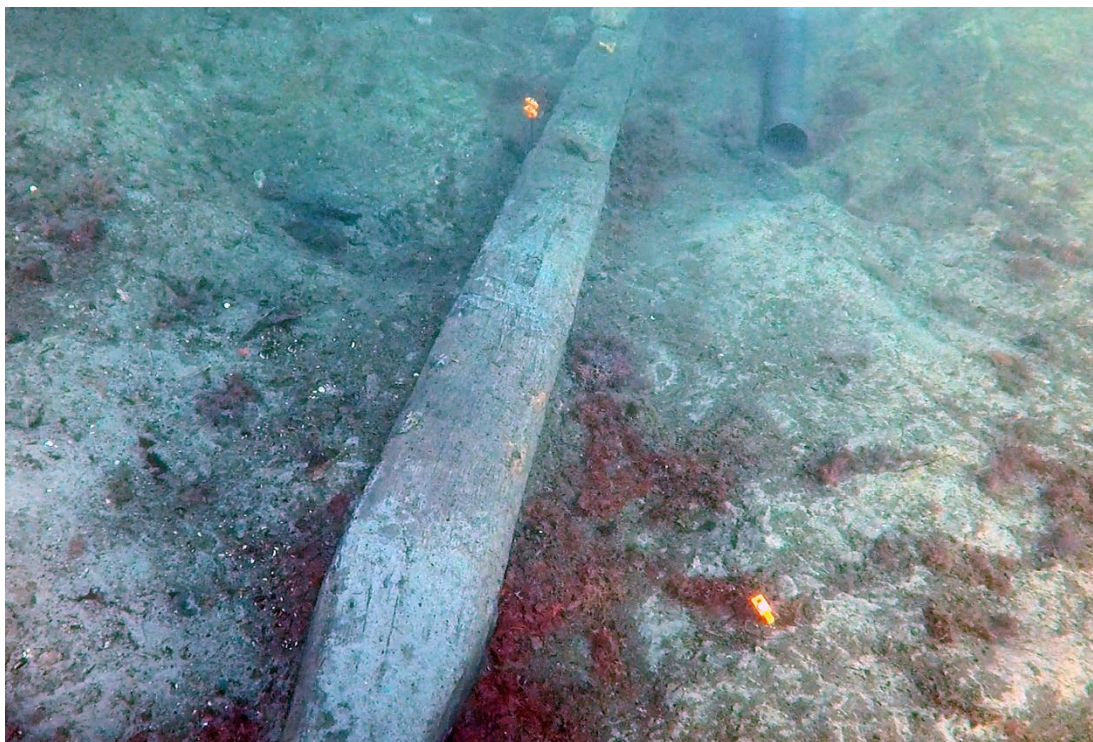

Bild 5. Den stora kanonen 2021. Foto Mikael Björk.

Den för projektiltillverkning troligen avsedda kistan kunde inte lokaliseras. Området där den ligger har troligtvis täckts med flyktigt sediment och sand vilket gör att det behövs en metalldetektor för att återfinna den. (bild 6)

Bild 6. Platsen för kista avsedd för projektil-tillverkning. Foto Jens Lindström.

De fyra bojstenar som placerades ut runt vraket 2021 har sjunkit ner i bottensedimentet som förväntat. De bojstenar som ligger SV och NV om vraket är förankrade i bojstenar sänkta av Kalmar läns museum 2006 med grov kätting i god kondition, och utgör stabila fundament för framtida ankringar. (bild 6) Anledningen till dubbla bojstenar i SV och NV är att vindriktningen på platsen till största delen är västlig.

För att i framtiden kunna rekonstruera skeppet sonderades längden på det timmer som utgjort förstäven. Exakt mått gick inte att få fram då detta löper in i ett större kluster av timmer. För att en bättre förståelse krävs att sediment flyttas. Kölen vid vrakets akter sonderades och visade sig gå djupt ner i sedimentet, då sonderingsjärnet på en meter var för kort.

Avslutningsvis togs ett prov på sediment/botten utanför vrakområdet för att kunna jämföra mängden svavel i substratet med det material som funnits i ett kammarstycke som bärgades 2021.

Bild 7. Sammankopplade bojstenar SV om vraket. Foto Jens Lindström.

Diskussion

Vraket uppvisar inga negativa effekter från de undersökningar som företogs 2021. Både det grävda schaktet och den delvis framgrävda kanonen ligger väl skyddade i sedimentet täckta av ett tjockt lager alger. Vid besiktning av bojstenar NO om vraket iaktogs ett flertal stenar, 20–50 centimeter i diameter. Dessa kan uppfattas som aparta då botten runt vraket i övrigt är platt och utan inslag av sten, och bör därför dokumenteras.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer:	431-2291-13
Blekinge museum diarienummer:	BM2013-223
Undersökningstid:	2022-05-23
Personal BM:	Mikael Björk
Personal LU:	Brendan Foley
Personal Nordic Maritime Group	Jens Lindström
Personal övriga	Jan-Erik Andersson (skeppare), Klas Malmberg (undervattensfotografi), Erik Svensson (dykledare)
Läge:	62F 2bS Saxemara
Koordinatsystem:	SWEREF 99 TM
Koordinater för undersökningsytans sydvästra hörn:	N 6222216, E 513727
Dokumentation:	Mätdata samt digitala fotografier förvaras i Blekinge museum
Fynd:	Inga fynd tillvaratagna
Kartanvändning:	© Lantmäteriverket, Gävle. Dnr i2018/00107

Bilaga rapporter

Blekinge museum. Gribshunden (1495). Rapport 2015:21

Kalmar läns museum. Rapport UV/marinarkeologi 2001. Marinarkeologisk besiktning och provtagning för datering.

Kalmar läns museum. Rapport UV/marinarkeologi 2002. Fortsatta marinarkeologiska undersökningar av ett fartygsvrak beläget vid St. Ekö.

Kalmar läns museum. Rapport om 2006 års marinarkeologiska undersökningar av skeppsvraket vid St. Ekö.

SEIR–materialeanalyse A/S. 2007. Analys av kalk från Gribshunden.

Kalmar läns museum. 2008. Undersökningsprogram, vraket vid Stora Ekö. Kalmar läns museum.

Kalmar läns museum. 2009. Föremål från ett medeltida skeppsvrak, St. Ekö, Ronneby kommun. Konserveringsrapport.

Kalmar läns museum. 2011 Rapport om hydroakustisk kartering och kompletterande dendrokronologisk provtagning och analys av vraket vid St. Ekö, Ronneby kommun, Blekinge län.

Lunds universitet. 2011. Ekövraket – en osteologisk proviantstudie baserad på djurbenen i ett senmedeltida vrak påträffat i Ronneby skärgård.

Södertörns högskola. Grifun/Gribshund 1495. Marinarkeologiska undersökningar.

Rapportserie 2022

Blekinge museum

2022:1 **Residenset i Kristianstad – ombyggnad av innergården.** Kristianstad socken, Kristianstad kommun.

2022:2 **Skeppsgossekasernen – färgundersökning, bottenvåningen.** Karlskrona socken, Karlskrona kommun.

2022:3 **Ebbamåla bruk – invändig renovering av villan.** Kyrkhult socken, Olofström kommun.

2022:4 **Skeppsgossekasernen – färgundersökning, Plan 3 (+1 tr).** Karlskrona socken, Karlskrona kommun.

2022:5 **Residenset i Kristianstad – färgundersökning, lågdelarna.** Kristianstad socken, Kristianstad kommun.

2022:6 **Tving kyrka – renovering av kyrkogårdsmuren.** Tving socken, Karlskrona kommun.

2022:7 **Johannishus – ny arkivbyggnad.** Hjortsberga socken, Ronneby kommun.

2022:8 **Undersökning av skadeläge på fartyglämning L1978:8207/Elleholm 116. Besiktningssprotokoll.** Elleholm socken, Karlshamn kommun.

2022:9 **Hälleviksäng 1:27-29. Arkeologisk undersökning 2020 inför nybyggnation av bostäder.** L1979:3551 och L1979:6004, Kristianopel socken, Karlskrona kommun.

2022:10 **Ringamåla kyrka – borttagning av bänkrader.** Ringamåla socken, Karlshamn kommun.

2022:11 **Gribshunden RAÄ Ronneby 728. Forskningsundersökning av skeppsvrak vid Stora Ekön.** Ronneby socken, Ronneby kommun.

2022:12 **Arkeologisk förundersökning av kulturlager inom L1979:3772 (Mjällby 69:1).** Mjällby socken, Sölvesborgs kommun.

2022:13 **Gribshunden Marinarkeologisk dokumentation av skeppsvrak vid Stora Ekön L1978:2168/RAÄ Ronneby 728.** Ronneby socken, Ronneby kommun

